

ضرورت حرکت در مسیر صلاح و اصلاح

عزت‌الله سحرناورد

هم‌نشینی با نیکان، نیک می‌آورد، مثل باد که چون بر بوی خوش بگذرد، با خودش بوی خوش به‌همراه می‌آورد. این کلام معیار امام حکمت و معرفت، علی^(ع) است که مسیر تعالی را برای ما چراغ‌گذاری می‌کند، بایستگی‌ای که چون تراز رفتاری ما را تنظیم کند. شایستگی اخلاقی و زیستی ما را هم تضمین خواهد کرد.

این بایستگی را در کلام تعالی بخش امام سجاده^(ع) نیز به این کلمات می‌خوانیم که: «مجالسة الصالحین داعية إلى الصلاح وأدب العلماء زیادة فی العقل، هم‌نشینی با صالحان، انسان را به سوی صلاح و خیر می‌کشاند و معاشرت و هم‌صحبت شدن با علما، سبب افزایش شعور و بینش است». این آموخته‌ای آزمون شده است که اهل‌خرد، از دیرباز بدان التفات دارند. آنچه به روزگاران از زبان شیخ اجل، سعدی^(ق) می‌خوانیم:

نیز ناظر به همین موضوع و تبیین همین منطق است:

گلی خوش‌بوی در حمام، روزی

رسید از دست محبوی به دستم

بدو گفتم که مشککی یا عبیری؟

که از بوی دلاویز تو مستم

بگفتم من گلی ناچیز بودم

ولیکن مدتی با گل نشستم

کمال هم‌نشین در من اثر کرد

و گرنه من همان خاکم که هستم

آدمی هم که از خاک برخاسته است، با همان خاصیت زندگی می‌کند. تأثیر می‌پذیرد و گاه تأثیر می‌گذارد. همین مؤلفه هم حکم می‌کند خود را در مسیر با‌دهای عبیر امیز و نسیم‌های عطر آگین قرار دهیم. نامی خواهیم بوی لجنزار بگیریم. نمی‌خواهیم تعفن که از مردار برمی‌خیزد، به پیراهن ما بخیزد. پس باید از مسیری که بویی چنین ناخوش می‌آورد، دور شویم. هر که در این مسیر بماند، هنگام گرفتار شدن در ازدحام بوهایی بد، جز خود را نباید ملامت کند.

انمه و حکیمان به ملامت و ملامیت، ما را هشدار داده‌اند. حدیث در کلام معصومی دیگر نیز مکرر شده است که: «وقتی باد و نسیم از لجنزار و مزبله می‌گذرد، با خودش بوی تعفن و بد به مشام‌ها می‌رساند. ولی وقتی از گلستان می‌گذرد، عطر گل‌ها را با خود می‌آورد». این تکرار را باید درس مکرر و حتی قند مکرر شمرد برای شیرین شدن کام زندگی. با مجالست ابرار است که به فهم نیک می‌رسیم، والا از هم‌نشینی اشراق جز شرارت بر نمی‌خیزد.

ضرب المثل قدیمی، ما را از مسیر درست به امروز می‌رساند که: «هم‌نشین تو از تو به باید/ تا تو را عقل و دین بیفزاید»، پس برای افزایش عقلانیت و دین‌ورزی، اهل صحبت خویش را از میان نیکان و خردمندان برگزینیم تا به‌گزینی ما به‌آموزی، و به‌رفتاری، ما بینجامد. این نکته هم در ذخیره ذهنی ما به یادگار مانده است که: «تواول بگو با کبان زیستی/ پس آن که بگویم که تو کیستی»، یعنی ما را با رفیقانمان عیار می‌سنجند. حق هم همین است. واقعیت رفتار هر شخصی به دوستانش مانند است. تجربه زیست امروزی هم همین را می‌گوید. در شناخت فرد حتی بیش از خانواده که از آن برخاسته است، باید دید در چه محفل و انجمن و با چه دوستانی می‌نشیند. ما به دوستان خود شبیه‌تریم تا آنانی که در رُز شبیه‌هستیم. شباهت‌های خوبی و اخلاقی بر مشابهت‌های خوبی می‌چربد. بله، هم‌نشینی، عرصه دادوستد است. هم خوبان بر ما تأثیر می‌گذارند، هم بدان. هم‌نشینی با نیکان، انسان را به نیک‌ی و صلاح می‌کشاند. هم‌نشینی با بدان، اخلاق و افکار و شخصیت انسان را تباه می‌کند. اگر به دوران زندگی خود، دقتی درس آموز داشته باشیم، برای این واقعیت، نه ورق‌ها که کتاب‌ها خواهیم نوشت. ما موفقیت‌های خود را رهین همراهی با افراد موفق و صالح هستیم. شکست‌ها هم نتیجه قدم گذاشتن جای پای کسانی است که از صلاح و توفیق، بی‌بهره بوده‌اند.

بیرس و بدان

حکم تصرف زن در اموالش

در این ستون به پرسش‌های شما در باره حکم مسائل مختلف از نظر شرعی پاسخ خواهیم داد. شما مخاطبان گرامی می‌توانید پرسش‌های خود را به شماره پیامک ۰۷۲۸۹-۳۰۰ یا ما در میان بگذارید.

- آیا خانمی که خود درآمد دلر، برای خرج کردن درآمدش باید از همسرش اجازه بگیرد؟
- پاسخ اجمالی مراجع:
- خیر، زن می‌تواند هرگونه تصرفی در اموال خود انجام دهد و اجازه شوهر لازم نیست.
- پاسخ کلی

اسلام، مردان و زنان را به فعالیت‌های اقتصادی و اشتغال دعوت کرده است و هر دو را مالک درآمد خودشان می‌داند. تمام خطاب‌های قرآنی در این زمینه، عام است و شامل همه مردان و زنان می‌شود. دستورهای اسلام در این زمینه را از یک نظر می‌توان در سه محور تقسیم‌بندی کرد.

● تشویق به تلاش در جهت معاش
در اسلام نه تنها فعالیت اقتصادی جایز شمرده شده و به زنان و مردان اجازه کسب مال و تحصیل درآمد داده شده است، بلکه همگان به حضور فعال در صحنه اقتصادی دعوت و تشویق شده‌اند.

آیاتی از قرآن کریم که ابتهای مردم را به حضور فعال در صحنه اقتصاد، دعوت و تشویق کرده (مانند اسرا، ۱۲، اسرا، ۶۶، جمعه، ۱۰، فاطر، ۱۲) و به تحصیل آن فراخوانده است (سوره جمعه، آیه ۱۰) یا آیاتی که مردم را به آبادانی زمین دعوت فرموده است (سوره هود، آیه یک) نمونه‌هایی از این تشویق و ترغیب هستند.

● حق مالکیت زنان بر اموالشان
خداوند در قرآن مجید گاهی به‌صورت عام می‌فرماید: «برای انسان بهره‌ای جز سعی و کوشش اونیست». (سوره نجم، آیه ۳۹) و دیگر بار بر این نکته تأکید می‌کند که زنان هم مانند مردان حق مالکیت بر اموالشان را دارند: «للرجال نصیب مما اكتسبوا وللنساء نصیب مما اكتسبن». برای مردان از آنچه کسب کرده‌اند، بهره‌ای است و برای زنان از آنچه کسب کرده‌اند، بهره‌ای است. (سوره نسا، آیه ۳۲). معنای این آیه، آن است که همان‌گونه که اگر مردان چیزی به‌دست آورند مالک آن می‌شوند، زنان نیز اگر مالی به‌دست آورند، مالک آن خواهند بود. این بیان افزون بر پذیرش حق مالکیت برای زنان، جواز اشتغال برای آنان را نیز بسان مردان اثبات می‌کند.

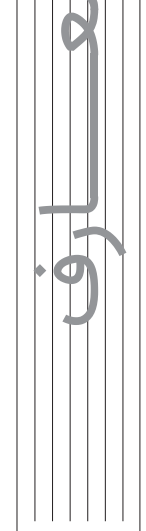
● حق عمومی مالکیت بر اموال خود
پیامبر اکرم^(ص) درباره این موضوع فرمودند: «به‌درستی که همه انسان‌ها بر اموال خود مسلط هستند». (بحارالانوار، ج ۲، ص ۲۷۲). روشن است مراد از تصرفاتی که در کلام رسول اکرم^(ص) اجازه داده شده است، تصرفات مباح شرعی و صحیح عقلی نظیر خرید و فروش، سرمایه‌گذاری، انفاق کردن، بخشیدن، مشارکت و همکاری در احسان، نیکو کاری و... است و تصرفات غیرمباح (از بین بردن، سوزاندن و...) اموال برای هیچ‌یک از زن و مرد جایز نیست.

این دستورهای اسلام هیچ‌گونه تعارض و منافاتی با حقوقی که اسلام برای مردان به‌عنوان شوهر و سرپرست خانواده معین کرده است، ندارد، زیرا حقوق و اختیاراتی مرد به‌عنوان شوهر و سرپرست خانواده، در محدوده اداره خانواده و مسائل ناشویی و تربیت فرزند است. خانواده، کانون گرمی است که زن و شوهر باید در آن به آرامش واقعی و امنیت روحی دست یابند. خداوند متعال در این باره می‌فرماید: «از نشانه‌های اوست که از خودتان همسرانی برای شما آفرید تا بدان‌ها آرام گیرد و میان شما دوستی و رحمت نهاده». (سوره روم، آیه ۲۱). مدیریت مرد به این معنا نیست که خانم استقلال و حقوق فردی و اجتماعی خود را به‌طور کلی از دست بدهد. ازدواج یک نوع تعهد دوسویه است. طرفین در خانواده متعهد می‌شوند که به حقوق هم احترام بگذارند و در عین حال رفتارهای فردی نیز محترم باشد. توصیه دین این است که با تعقل و فداکاری درست، نگاه به خانواده، محور تمام رفتارها باشد تا زمینه رسیدن به توحید فراهم شود.

شهرناورد
SHAHARANEV.IR
۳۴ شنبه
۲۷ دی ماه ۱۳۹۴
شماره ۱۴

۱۴

نگاهی به مصادیق مدارا با دیگران در هنگام زیارت

محبت را از امام مهربانی‌ها بیاموزیم

حمیده ذاکری | با نگاهی به اعمال و آداب اسلامی متوجه می‌شویم اسلام، دینی است که در آن به اجتماع و جمعیت اهمیت داده شده است. از این رو ما اعمال عبادی بسیاری داریم که به شکل دسته‌جمعی برگزار می‌شود، مانند نماز جماعت که به آن سفارش بسیار شده است. با توجه به تعداد زائران و دوستداران اهل بیت^(ع)، می‌توان گفت که زیارت نیز نمونه‌ای از یک عمل جمعی است. به همین علت در هنگام انجام آن، توجه به مردم اهمیت پیدا می‌کند. به گفته کارشناسان دینی، مدارا کردن با مردم، نشانه عقل آدمی است؛ یعنی انسانی که در اجتماع با دیگران با نرم‌خوبی رفتار می‌کند، مردم او را انسان عاقلی خواهند دانست. مدارا کردن با مردم، باعث می‌شود انسان هم در دنیا از بسیاری از آفات به‌دور باشد و هم از لحاظ دینداری، مشمول احترام خواهد بود. امام‌رضا^(ع) یکی از الگوهای وفق و مدارا در حوزه اجتماعی هستند. در ادامه به مصادیقی از مدارا بر اساس سیره ایشان اشاره خواهیم کرد. توجه به این مصادیق در هنگام زیارت و همچنین چگونگی رفتار با زائران آن حضرت در زمان زیارت، به بهره‌مندی بیشتر از برکات این عمل کمک می‌کند.

مدارا یعنی با دیگران، مهربان و رقیق باشیم

در روایتی از امام‌رضا^(ع) آمده است که: «مؤمن، حقیقت ایمان را درک نمی‌کند، مگر آنکه سه خصلت را دارا باشد: خصلتی از خداوند که کتمان اسرار افراد باشد. خصلتی از پیغمبر اسلام^(ص) که مدارا کردن با مردم باشد و خصلتی از ولی خدا که صبر و شکیبایی در مقابل سختی‌ها باشد». (بحارالانوار، ج ۷۵، ص ۳۳۴). امام خمینی^(ق) نیز در این باره بیان می‌کنند: «در حوزه اخلاق و عرفان اسلامی، مدارا امری است فطری و رحمت و عطوفت و معاشرت نیکو با مردمان را به ارمان می‌آورد. صفت مدارا جزو صفات عالی اخلاقی است که از پشتوانه عقلی برخوردار است. عالی‌ترین مرتبه مدارا، رفتار ملایم و نرمی است که شخص مداراکننده علاوه بر مدارا با نفس خود، با سایر موجودات و آفریدگان خداوند نیز رفتاری با محبت و لطیف دارد. ادعای خدادوستی با مدارای با مردم به اثبات می‌رسد؛ یعنی میزان و سنخ محبت به خدا، وفق و مدارا با مردم و جامعه انسانی است.»

رفتار مؤدبانه، نشانه احترام و محبت است

معمولا سفرهای زیارتی به شکل گروهی انجام می‌شود. همچنین ممکن است ما با تعدادی از اعضای خانواده به زیارت برویم. جز این هنگام حضور در حرم، برخورد و معاشرت با سایر زائران، اجتناب‌ناپذیر است. ما به‌عنوان یکی از زائران علی‌بن موسی‌الرضا^(ع) که به رافت و مدارا مشهورند، نتنها نباید از معاشرت با دیگر زائران اجتناب کنیم، بلکه باید سعی کنیم تاجایی که می‌شود، با آن‌ها همراهی کنیم و معاشرت نیکو داشته باشیم. همراهان آن حضرت نقل می‌کنند که ایشان هرگز کسی را با سخن خود آزار نمی‌دادند. سخن کسی را قطع نمی‌کردند. نزدکسی پای خود را دراز نمی‌کردند و تکیه نمی‌زدند و سخن درشتی حتی به خادمان خود نمی‌گفتند. (عیون‌اخبارالرضا^(ع)، ج ۲، ص ۱۸۴).

بر ماست که مانند ایشان در گفتار و رفتار خود دقت و سعی کنیم در نهایت ادب با سایر زائران معاشرت کنیم.

در هنگام زیارت با هم مهربان باشیم

حرم امام‌رضا^(ع) محل جمع شدن دوستداران ایشان است. از این نظر تکتک زائرانی که در حرم با ایشان برخورد می‌کنیم، دارای شأن و جایگاه خاصی هستند، چون ما آن‌ها را در مقام دوستدار امام^(ع) می‌بینیم. به جز این، تکتک افراد به‌منزله برادر و خواهر دینی ما هستند و حسن معاشرت با آن‌ها از وظایف دینی و اجتماعی ماست. می‌توانیم از فرصت حضور در این اجتماع استفاده کنیم و به اندازه لبخند زدن یا سلامی گرم، دل زائران حضرت را شاد کنیم. در منابع روایی از امام هشتم^(ع) روایات زیبایی به یادگار مانده است. ایشان در جایی فرموده‌اند: «به دیدن یکدیگر بروید تا یکدیگر را دوست داشته باشید و دست یکدیگر را بفشارید و به هم خشم‌نگیرید». (بحارالانوار، ج ۷۸، ص ۲۴). همچنین آن حضرت در حدیثی دیگر با اشاره به مراتب معاشرت با مردم فرموده‌اند: «با حاکم، با احتیاط هم‌نشینی کن. با دوست، با تواضع. با دشمن، با هوشیاری و پرهیز و با عموم مردم، با خوش‌رویی همراه باش». (بحارالانوار، ج ۷۵، ص ۲۵۵).

عذرخواهی دیگران را بپذیریم

برای بسیاری از ما به‌عنوان مجاور حتماً پیش آمده است که برخورد‌های متفاوتی با دیگر افراد داشته‌ایم؛ مثلاً ممکن است در هنگام زیارت، کسی ما را رنجانده یا ناخواسته آسیبی به ما رسانده باشد. در این حالت هم بهتر است از سیره امام‌زکریا^(ع) که صاحب این صحن و سراسر، پیروی کنیم؛ شخصی به نام صفوان بیان می‌کند که به محضر حضرت رضا^(ع) شرفیاب شدم و عذر خویش را به ایشان عرض کردم. از آن بزرگوار خواستم عذر مرا بپذیرند و برای من استغفار کنند. امام در پاسخ فرمودند: «قبول کردم. نزد من بیا؛ سپس امام درباره پدر آن فرد سؤال کردند و آن‌گاه که مطلع شدند پدرش از دنیا رفته است، برای او استغفار کردند. ایشان شیوه پیامبر^(ص) و اجداد خویش را مدارا و گذشت دانستند و به این آیه اشاره فرمودند که: «به مرحمت خدا بود که با خلق مهربان شدی و اگر تندخو و سخت‌دل بودی، مردم از گرد تو متفرق می‌شدند. پس از (بدی) آنان درگذر و برای آن‌ها طلب آموزش کن و (برای دلجویی) در کار (جنگ) با آن‌ها مشورت نما. لیکن آنچه تصمیم گرفتی، با توکل به خدا انجام ده که خدا اعتمادکنندگان را دوست دارد.»

(آل عمران/۱۵۹). (عباشی، تفسیر عباشی، ج یک، ص ۲۰۳).

به نیازهای زائران توجه کنیم

همه زائران از هر قشر و با هر سن و سالی، میهمان امام هشتم^(ع) هستند. شایسته است که ما متوجه نیازهای زائران آن حضرت باشیم؛ به‌خصوص توجه به احوال کودکان و سال‌خوردگان در هنگام زیارت، مهم است. هرچند این تنها کودکان یا سال‌خوردگان نیستند که گاه نیازمند یاری ما می‌شوند و ما می‌توانیم از فرصت حضور در حرم مطهر امام‌رضا^(ع) بهره بگیریم و با برآورده کردن نیازهای زائران بر کیفیت زیارت خود بیفزاییم. این کار، گاه به اندازه آوردن یک لیوان آب یا زیارت‌نامه و کتاب ادعیه می‌تواند ساده اما با اجر بسیار همراه باشد. امام‌رضا^(ع) در این باره فرموده‌اند: «کمک کردن به فرد ضعیف، بهترین صدقه است». در حدیثی دیگر از ایشان آمده است: «هر شخصی مؤمنی را طعام دهد، بهتر از آزاد کردن یک بنده است. هر شخص مؤمن تشنه‌ای را سیراب کند، خداوند او را از شراب بهشتی سیراب خواهد کرد. هر که مؤمن برهنه‌ای را ببوشاند، خداوند از جامگان بهشتی بر تن او خواهد کرد. هر شخص برای رضای خدا به مؤمنی قرض دهد، تا زمان پرداخت برای او صدقه محسوب می‌شود. کسی که در دنیا گره از کار مؤمنی باز کند، خداوند گرفتاری‌های آخرتش را برطرف می‌سازد و هر شخصی حاجت مؤمنی را برآورده کند، بهتر از آن است که روزه‌دار در مسجد الحرام معتکف شود.»